

УДК 330.341.1:338.43.01:631.11

О. В. Гранат,

аспірант, Житомирський національний агроекологічний університет

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ: КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Висвітлено підходи щодо вирішення проблеми активізації інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора на базі комунікаційних систем та технологій. Проаналізовано проблеми інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора та виявлено зв'язок між реалізацією інноваційного потенціалу цих підприємств та розвитком комунікаційних систем.

Ключові слова: інноваційно-технологічний розвиток, аграрний сектор, інновації, інноваційний процес, комунікації, інформаційні системи, інформаційні технології.

ПРОБЛЕМА ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблеми аналізу, оцінки і управління інноваційно-технологічним розвитком відносяться до найважливіших завдань управління підприємствами аграрного сектора України [2; 7; 8; 10]. Актуальним в цьому контексті, через суттєву динаміку розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у світі та вагому частку рішень в сфері комунікацій в структурі інноваційної продукції, є виявлення можливостей реалізації інновацій в сфері комунікацій, орієнтованих на урахування не лише можливостей і потреб аграрного підприємства, інтересів власників, але і значною мірою на потреби потенційних споживачів і тенденції ринку [1, с. 107; 9, с. 10—11].

Метою статті є дослідження та пошук шляхів вирішення проблем інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора в контексті впровадження інновацій на базі комунікаційних систем.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора досліджувалась широким колом зарубіжних та вітчизняних науковців та фахівців аграрної сфери, зокрема теоретичні аспекти даної проблематики висвітлювались в роботах О.Ю. Єрмакова, О.І. Амоші,

І.О. Іртищевої, М.Ф. Кропивко, О.В. Ковальнової, О.В. Короткова. Більш зорієнтовані на вирішення проблем практики управління інноваційно-технологічним розвитком роботи А.П. Марчука, Н.М. Сіренко, О.В. Шебаніна С.Д. Ільєнкової, О.В. Левчука, С.М. Судомира.

Аналіз робіт, пов'язаних з зазначеною проблематикою, свідчить, що окремі питання все ще залишаються дискусійними або недостатньо дослідженими, зокрема ті, що стосуються комунікаційного аспекту проблеми інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора.

ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

Інноваціям властивий як динамічний, так і статичний аспекти [6]. У останньому випадку інновація представляється як кінцевий результат науково-виробничого циклу, який має самостійний круг проблем. Терміни "інновація" і "інноваційний процес" не однозначні, хоча і близькі. Інноваційний процес пов'язаний зі створенням, освоєнням і поширенням інновацій. Інновацію як результат треба розглядати у рамках інноваційного процесу, що має наступні властивості: новизни; можливості практичної комерційної реалізації; можливість комерційної реалізації [10].

Реалії ринкової економіки визначають інноваційний процес як економічну необхідність, усвідомлену через потреби ринку. В зв'язку з цим при

дослідженні процесів інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора слід звернути увагу на два моменти:

— по-перше, "матеріалізацію" інновації, винаходів і розробок в нові технічно зроблені види промислової продукції, засоби і предмети роботи, технології і організації виробництва;

— по-друге, "комерціалізацію", що перетворює їх на джерело доходу.

Основними проблемами реалізації інноваційного процесу з метою забезпечення інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора України на сучасному етапі є наступні (рис. 1).

На основі аналізу сучасного стану підприємств аграрного сектору і економіки країни в цілому виділена основна система чинників, що перешкоджають або сприяють інноваційній діяльності підприємства аграрного сектора: техніко-економічні; організаційно-економічні; соціально-психологічні; правові; інформаційно-комунікаційні.

У контексті проблематики даної статті зосередимось на аналізі саме комунікаційного аспекту розвитку інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора України.

Організація управління інноваційною діяльністю підприємств аграрного сектора з орієнтацією на потреби споживача дозволяє зменшити негативний вплив зовнішнього середовища на планування розвитку підприємств і виробництво конкурентноздатної продукції. Проте характер зовнішніх впливів, зумовлений формуванням ринкової кон'юнктури, вимагає ухвалення управлінських рішень на основі оцінки інноваційної діяльності підприємств аграрного сектора. Виявлення особливостей інноваційного продукту й інноваційної продуктової політики аграрних підприємств, систематизація, структуризація, виділення основних етапів формування продуктової політики підприємства пов'язані з формуванням механізму оцінки ефективності інноваційної продуктової політики, що передбачає оцінку: інноваційного потенціалу підприємств аграрного сектора; доцільності виводу на ринок інноваційного продукту; ефективності реалізації заходів щодо виводу і поширення продукту.

Цей механізм дозволить створити теоретично і емпірично обґрунтовану базу для ухвалення практичних рішень відносно формування ефективної інноваційної політики підприємств аграрного сектора. Ця база послужить основою для створення ефективної системи ухвалення управлінських рішень у сфері інноваційної політики на підприємствах аграрного сектора, яка повинна стати інструментом забезпечення балансу інтересів держави, потенційного інвестора, власника аграрно-

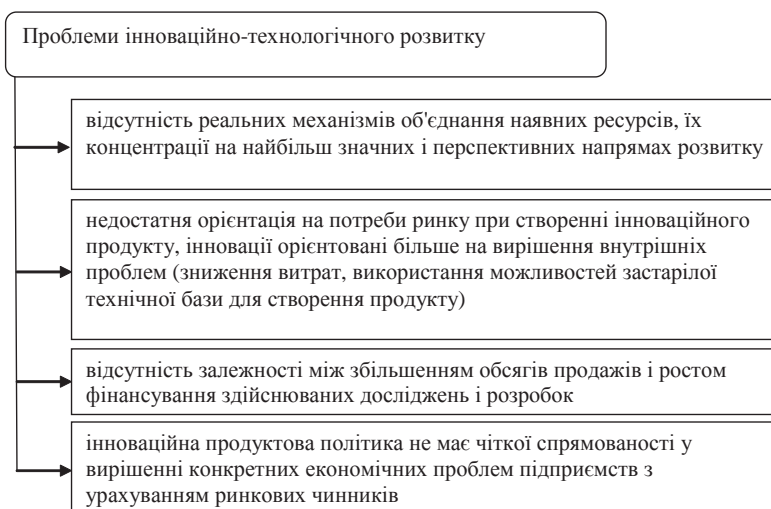

Рис. 1. Проблеми інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора України

Джерело: сформовано автором на основі [4; 5; 7; 8]).

го підприємства і споживача продукту. В той же час саме вказана база є тим основним об'єктом, що потребує впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Зважаючи на це, у розгляді інформаційно-комунікаційного забезпечення інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора значну увагу слід приділити розвитку інфраструктури аграрного ринку, головне призначення якої полягає в забезпеченні надійності, прозорості й стабільності ринкового товарообміну.

Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 р. визначено потребу:

— створення державної мережі інформаційно-маркетингових центрів з питань запровадження інформаційного обслуговування, проведення досліджень та забезпечення розвитку електронного ринку і новітньої системи державного планування шляхом складення галузевих та міжгалузевих балансів;

— створення на базі зазначених інформаційно-маркетингових центрів автоматизованої інформаційно-аналітичної системи моніторингу виконання показників соціально-економічного розвитку аграрного сектора;

— інвентаризації електронних інформаційних ресурсів та створення інтегрованої інформаційно-довідкової (пошукової) мережі;

— утворення інформаційно-аналітичного центру [3, с. 28].

Значення інформаційного забезпечення підприємств аграрного сектора стає очевидним у контексті необхідності функціонування інформаційно-консультаційних служб, які вже ефективно функціонують в розвинених країнах світу [10, с. 86—89]. Досвід останніх також засвідчує, що основною причиною формування консультаційних структур була криза сільськогосподарського виробництва, коли галузь виявляла неспроможність

Таблиця 1. Структура інноваційного потенціалу підприємств аграрного сектора

Рівень формування потенціалу	Складові елементи інноваційного потенціалу по сферах формування		
	Науково-технологічна сфера	Економічна сфера	Соціально-організаційна сфера
Національний	Пріоритетні напрями фундаментальних і прикладних наукових досліджень. Рівень розвитку науково-технологічної бази фундаментальних і прикладних наукових досліджень	Обсяги фінансування фундаментальних і прикладних наукових досліджень. Динаміка економічного розвитку. Обсяги вільних інвестиційних коштів у національній економіці	Рівень освіти і науково-практичної підготовки фахівців. Державна стратегія і пріоритети інноваційного розвитку. Сприятливість національних культурних традицій відносно сприйняття нововведень
Галузевий	Стадія життєвого циклу технологій. Гнучкість технологій, які використовуються в галузі. Рівень розвитку науково-технологічної бази проектно-конструкторських робіт. Рівень організації і завершеності науково-виробничого циклу	Рівень ринкової конкуренції в галузі. Стадія життєвого циклу попиту в галузі. Обсяги фінансування прикладних наукових досліджень і дослідницького виробництва. Рентабельність виробництва в області	Характер і складність споживчих вимог покупців. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств галузі. Соціально-психологічні можливості для «кластеризації» інноваційних змін в галузі
Підприємницький	Міра досконалості продукції і виробничої бази підприємства, яка визначається первинними результатами освоєння нововведень (науково-технічний і організаційний рівень виробництва)	Рівень конкурентоспроможності продукції. Якісний рівень предметів праці. Рівень організації праці, виробництва, управління. Ефективність виробництва. Ефективність використання виробничих ресурсів	Особисті якості, мотиви і цінності підприємця-новатора. Організаційна культура і стосунки персоналу до змін. Система мотивації і стимулювання інноваційної діяльності

Джерело: власні дослідження.

ренню позитивної практики через тематичне опрацювання, навчання, системи нагородження та рейтингової оцінки підприємств аграрного сектора, підтримки інноваційних проектів щодо виведення на ринок нових, інноваційних товарів та послуг, підтримки інноваційних проектів на існуючих виробничих можливостях, допомоги у пошуках партнерів, у керівництві проектами а також консалтинг в галузі управління.

Основними чинниками, які зумовлюють циклічність процесу інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора, є ринкові можливості підвищення конкурентоспроможності виробника, використання з цією метою інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість реалізувати конкурентні переваги перед іншими учасниками ринку на основі інформаційної підтримки управління, збереження інформації, удосконалення системи планування роботи та звітності, більш ефективної підтримки роботи з клієнтами, більш ефективної підтримки систем складської та транспортної логістики, спеціальних функцій (підтримка оцінки якості ґрунтів та прогнозування врожайності, розрахунок збитків, робота з діагностичним обладнанням).

ВИСНОВКИ

Інновації в аграрному секторі повинні мати новизну, відповідати ринковому попиту, приносити прибуток, в цьому випадку вони можуть бути реалізовані в межах інноваційного процесу. Інфраструктурною основою забезпечення інноваційно-технологічного розвитку підприємств аграрного сектора є інформаційні системи, що слугують середовищем для комунікацій.

Інновації в комунікаційне забезпечення аграрного ринку мають першочергове значення для впровадження всього комплексу інновацій в аграрному секторі (через те, що сприятимуть формуванню та поширенню інновацій), розвитку сектора в цілому, вони суттєво сприятимуть реалізації пріоритетів національного розвитку країни взагалі.

Література:

1. Гринь Є.А. Механізм вдосконалення інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку агробізнесу / Є.А. Гринь // Економіка і держава. — 2008. — № 11. — С. 107—108.
 2. Дацій О.І. Формування національної інноваційної моделі розвитку сільського господарства України / О.І. Дацій // Агросвіт. — 2008. — № 15. — С. 2—5.
 3. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. // Економіка АПК. — 2007. — № 11. — С. 3—50.
 4. Збарський В.К. Розвиток приватного та колективного укладів в сільському господарстві України / В.К. Збарський // Вісник аграрної науки. — 2011. — № 7. — С. 55—59.
 5. Ковальова О.В. Структурна організація управління аграрним сектором / М.Ф. Кропивко, В.П. Немчук, В.В. Россоха [та ін.]; за ред. М.Ф. Кропивка. — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — С. 94—100.
 6. Попова О.В. Вопросы методологии управления инновационными процессами в АПК. [Електронний ресурс] // Управление общественными и экономическими системами. — 2007. — № 1. — Режим доступу: www.bali.ostu.ru/umc/arhiv/2007/1/Popova.doc
 7. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України: монографія / Н.М. Сіренко. — Миколаїв, 2010. — 416 с.
 8. Смолінський В.Б. Проблеми фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств / В.Б. Смолінський // Вісник Хмельницького національного університету. — 2011. — № 33. — С. 258—265.
 9. Ткачук В.В. Роль керівника в регулюванні інформаційних потоків управлінського процесу / В.В. Ткачук // Економіка АПК. — 2008. — № 11. — С. 9—11.
 10. Удосконалення інноваційної діяльності в АПК — вимоги часу / П.А. Лайко, Бабієнко М.Ф., Музика П.М. [та ін.] // Економіка АПК. — 2007. — № 12. — С. 85—91.
- Стаття надійшла до редакції 13.06.2012 р.